

Weeg het maatschappelijk perspectief mee, alvorens de 14-dagen grens te verleggen.

Inbreng van het Rathenau Instituut bij de technische briefing van de Gezondheidsraad op 25 april 2024.

De Gezondheidsraad adviseert om de 14-dagen grens te verleggen naar 28 dagen. De Gezondheidsraad baseert haar advies op drie elementen: een ethische analyse van de beschermwaardigheid van het embryo, het wetenschappelijk belang van onderzoek met embryo's ouder dan 14 dagen en het maatschappelijk perspectief.

Het Rathenau Instituut constateert dat er over het laatste punt nog te weinig bekend is om de 14-dagen grens in de wet uit te breiden naar 28 dagen.

- Volgens het Rathenau Instituut is het moeilijk het maatschappelijk perspectief mee te wegen, omdat er tot nu toe nog geen maatschappelijk debat heeft plaatsgevonden over dit onderwerp.

Op dit moment lijkt het politieke debat over de Embryowet vernauwd tot twee uitersten: voorstanders van verruiming van de wet, die vaak redeneren in het kader van wetenschappelijke voordelen. En tegenstanders, die bij aanpassingen van de wet vaak op religieuze of levensbeschouwelijke bezwaren wijzen.

- Een maatschappelijke dialoog kan helpen om meer inzicht te krijgen in de argumenten, overwegingen en achterliggende waarden van burgers. Uit de DNA-dialoog bijvoorbeeld, over het aanpassen van het DNA van embryo's (kiembaanmodificatie¹), blijkt dat burgers heel genuanceerd denken over dergelijke thema's. Wetenschappelijke vooruitgang én mensbeeld staan daarbij centraal.

Deelnemers aan de DNA-dialoog zonder principiële bezwaren tegen embryo-onderzoek of kiembaanmodificatie, waren ook niet zonder meer vóór het kweken van embryo's voor onderzoek (naar kiembaanmodificatie). Zij stelden vaak strikte voorwaarden aan dit type onderzoek. En deelnemers aan de DNA-dialoog die redeneerden vanuit religie of levensbeschouwing, konden vanuit bepaalde overwegingen toch tot de conclusie komen dat kiembaanmodificatie – en het embryo-onderzoek daarnaar – wél acceptabel is. Deelnemers vonden elkaar in de voor hen belangrijke overwegingen voor de acceptatie van kiembaanmodificatie. Voorbeelden van dilemma's die zij opwierpen waren:

Mag kiembaanmodificatie alleen ingezet worden voor ernstige erfelijke aandoeningen? Wie bepaalt wat ernstig is? Hoe zorg je dat kiembaanmodificatie niet ingezet gaat worden voor mensverbetering – en hoe en door wie wordt het onderscheid tussen

¹ Technieken om het erfelijke DNA van embryo's – en daarmee ook hun nageslacht – aan te passen

‘aanpassing’ en ‘verbetering’ gemaakt? Wordt er goed omgegaan met vrouwen die eicellen doneren? Worden donoren en wensouders goed voorgelicht? Hoe en door wie wordt er besloten welke aandoeningen in aanmerking komen voor kiembaanmodificatie?

Het Rathenau Instituut onderkent dat dit type ethische vraagstukken, zowel over kiembaanmodificatie als over het verleggen van de 14-dagen grens, ingewikkeld en soms confronterend kan zijn; ze raken immers aan de kern van wie wij zijn als mens. Maar juist daarom dient er ruimte te zijn voor diverse perspectieven, argumenten en opvattingen in het gesprek erover.

- Het Rathenau Instituut benadrukt dat het gesprek over (de gevolgen van) embryo-onderzoek nog niet structureel heeft plaatsgevonden. Niet binnen de Tweede Kamer, en ook niet in de maatschappij. Daarom roept het Rathenau Instituut op tot zowel uitvoerig politiek debat, als ook een maatschappelijke dialoog. Het advies van de Gezondheidsraad biedt hiervoor een goed startpunt. Op deze manier is er meer kans op een weloverwogen besluit over deze wezenlijke thema's. Het rapport Zaadjes voor een maatschappelijk debat geeft alvast concrete handvatten voor de aanpak van zo'n dialoog.